

එසේ කරුණාවෙන් පාර්ථනා කරගෙන මේ පින්වතුන්ට මම අදට යොදාගෙන තිබෙන්නා වූ ධර්ම කරුණු ටිකක් කියලා දෙනවා. අදට අපිට කපා කරන්න තිබෙන්නේ තවත් ප්‍රත්‍යය ආරම්භය ප්‍රත්‍යය. ආරම්භය පිළිබඳව සුක්ෂම වශයෙන් ඉතාමත්ම හොඳින් ගැඹුරින් අපි තේරුම් ගත යුතුයි. අපි මේ ගැන කියලා තිබෙනවා නමුත් නැවත අපේ වැඩසටහනට අදට ගැලපෙන විදියට මේකට බැස ගන්න නැවත අපේ හිතට මතක් කරගනිමු.

අපේ හිතේ තිබෙනවා එක්තරා විදියක සුක්ෂම වෙච්ච ගුණ ස්වභාවයක්. ඒ තමයි අරමුණක් දැන ගැනීමේ ශක්තිය ගුණය බලය තිබෙනවා. හැබැයි ඒ අරමුණක් දැන ගැනීමේ ශක්තිය ඒ ධර්මය ඒ ගුණය කියන ගතිය ඉලෙක්ට්‍රොනික වශයෙන් තිබෙන්නා වූ ශක්තිය වගේ එකක් නොවෙයි. මේ ශක්තිය කියන වචනය පොදු ව්‍යවහාරයේ භාවිතා කරනවා. නමුත් මේක දැනට හොයාගෙන තිබෙන්නා වූ දේවල් වලින් මනින්න පුළුවන් ශක්තියක් නොවෙයි. මෙය එක්තරා විදියක ගුණ ස්වභාවයක් ධර්ම ස්වභාවයක්. මේ හිතේ තිබෙනවා අරමුණක් දැන ගැනීමේ ස්වභාවය. ඒ අරමුණක් දැන ගැනීමට ශක්තියක් තිබෙන්නේ හිතටයි. හිතක් පහළ වෙනකොට ඒ හිතට දැන ගැනීමට සුදුසු වූ අරමුණක් මතු වෙන්න ඕනෑ. අරමුණක් තිබෙන්න ඕනෑ. ඒ ‘අරමුණ’ එකක් ‘අරමුණ දැන ගන්නවා’ කියන එක එකක්. අරමුණ දැනගැනීමේ ශක්තිය තිබෙන්නේ සිතට. හැබැයි අරමුණ දැන ගන්නා ඒ සිතට අරමුණු වීමේ යම් කිසි ගුණ ස්වභාවයක් තිබෙනවා ‘අරමුණට’. අරමුණ කියලා කියන මේ කපාව පටලවා ගන්න හොඳ නෑ. මේ එක වචනයකින් සමහර වෙලාවට අර්ථ දෙකක් තුනක් ඉදිරිපත් වෙනවා. ඒ කියන්නේ නියම අර්ථය සහ භාවිතා කරන අර්ථය.

යම් කිසි වැඩක් කරනකොට අපි කියනවා අරමුණක් ඇතුළු වැඩක් කරනවා කියලා. ඒ කියන්නේ target එකක් කියන එක. ඒ කපාව නොවෙයි මෙතැන කියන්නේ. මෙතැන කියන්නේ හිතට මොකක් හෝ ‘වර්ණ රූපයක්’ ‘ශබ්ද ස්වභාවයක්’ ‘ගන්ධ ස්වභාවයක්’ ‘රස ස්වභාවයක්’ ‘සපර්ශණීය ස්වභාවයක්’ සිතට මතුවෙන ධර්ම ස්වභාවයක් හෝ මොකක් හරි දෙයක් ‘හිතට දැනගන්න’ මතු වෙන පහළ වෙන දේ. ඒක තමයි ‘අරමුණ’ කියලා කියන්නේ. ඒ හැම අරමුණකම තිබෙනවා හිතට අරමුණු වීමේ එක්තරා ගුණ විශේෂයක්. හිතට අරමුණක් හැටියට ඉදිරිපත් වීමේ ගුණයක් ඒකෙ නැත්නම් හිතට කිසි දෙයක් දැන ගන්න බෑ. ඒක නිසා අතීත අනාගත වර්තමාන කියන කාල තුනටම සම්බන්ධව පහළ වෙන ‘චිත්ත’ ‘වෛතසික’ ‘රූප’ ධර්ම ඊළඟට කාලයකට අයිති නැති ‘නිර්වාණ ධාතුව’ සහ තවත් ඔය අපි කියන ‘ප්‍රඥප්තී’ යන මේ සියල්ලක්ම මේ හිතට ආරම්භය ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්න අමුතු විදියේ ගුණ ස්වභාවයක් ඒවායේ තිබෙනවා. ආත්ත ඒ කියන්නා වූ අරමුණු වල ප්‍රත්‍යය තිබෙනවා අරමුණක් ඉදිරිපත් වූ ගමන් ඒක දැන ගන්නා වූ සිතක් සහ වෛතසික ධර්ම ටිකක් පහළ වෙනවා. ඒක නිසා මේ අරමුණු වීමේ ශක්තිය තිබෙන්නේ අතීත අනාගත වර්තමාන කියන සිත් 89 + වෛත්‍යය 52 + රූප 28 + නිර්වාණ ධාතුවට සහ ප්‍රඥප්තියට. ඒවා අරමුණු කරගෙන පහළ වෙනවා ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම. ඒ තමයි සිත් 89 වෛතසික + 52යි. ඒවාට තමයි දැනගන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ.

මෙතැන ලස්සන වීථියක් ගැන කියවෙනවා. මේක හරිම ලස්සන පදයක්. ඒක තිබෙන්නේ පාලි භාෂාවෙන්.

1) කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්මයක් තවත් කුසල ධර්මයකට පහළ වෙන්න අරමුණක් හැටියට ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ආරම්මණ ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් උපකාරයක් වෙනවා.

දැන් අපි බලමු පොඩ්ඩක් මේක වෙන්නේ කොහොමද කියලා. මේ වීථියේ තිබෙන්නේ කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො කියලා. කුසල ධර්ම කියලා කියන්නේ මොනවාද? කුසල ධර්ම කියලා කියන්නේ සිත් සහ චෛතසික ටිකක්. දැන් අපි බලමු මොනවාද ඒ කියලා. කාමාවචර කුසල් සිත් 8 + රූපාවචර කුසල සිත් 5 + අරූපාවචර කුසල 4 + ලෝකෝත්තර කුසල් සිත් 4. මේ විදියට කුසල වශයෙන් සලකන ධර්ම ස්වභාව ටිකක් තිබෙනවා.

දැන් අපි කුසල ධර්ම කියලා කියනකොට මේ කාමාවචර සිත් 8 සහ ඒ සිත් ඇතුලේ වැඩ කරන චෛතසික 38 + රූපාවචර සිත් 5 සහ ඒවා සමග වැඩ කරන චෛතසික + අරූපාවචර සිත් 4 සහ ඒ සිත්වල වැඩ කරන චෛතසික + ලෝකෝත්තර මාර්ග සිත් 4 සහ ඒ සිත්වල වැඩ කරන චෛතසික ටික තමයි ගණන් ගන්නේ.

මේකේ කියන්නේ කුසල ධර්මයක් සිද්ධ කරලා ඊට පස්සේ කුසල ධර්මයක්ම අරමුණු වෙනවා විත්ත චෛතසික ධර්මයන් පහළ වෙන්න. අපි මේක මේ විදියට තේරුම් ගනිමු.

මෙහෙම ලස්සන වාක්‍යයක් තිබෙනවා.

- දානං දත්වා තං පච්චවෙක්ඛති
- සීලං සමාදිසිත්වා තං පච්චවෙක්ඛති
- උපොසඨකම්මං කත්වා තං පච්චවෙක්ඛති
- පුබ්බෙ සුචිණ්ණානි පච්චවෙක්ඛති
- ඤානා වුට්ඨහිත්වා ඤානං පච්චවෙක්ඛති කියලා කියනවා.

ඒ කියන්නේ දානයක් දීලා ඒ දාන චේතනාව නැවත හිතීන් අරමුණු කරලා හිතනවා. සීලයක් සමාදන් වෙලා ඒක නැවත ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනවා. පොහොය දින සිල් සමාදන්වෙලා එය නැවත ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනවා. ඉස්සරවෙලා කළා වූ හොඳ දේවල් නැවත ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනවා. බලන්න **දානං දත්වා තං පච්චවෙක්ඛති** = දානමය පිංකමක් සිද්ධ කරලා පරිත්‍යාගයක් ඒවාගේම පැවරීමක් අත්හැරීමක් සිද්ධ කරනවා. ඒ සිද්ධ කරන වෙලාවේදී අලෝභ චේතනාව ප්‍රධාන වෙනවා. අලෝභයත් එක්ක චේතනාව ප්‍රධාන වෙලා කාමාවචර කුසල් සිත් අටෙන් එකක් පහළ වෙනවා. ඒ කාමාවචර කුසල් සිත් අටෙන් තමයි මේ දානය දීම සිද්ධ වෙන්නේ. යම්කිසි කෙනෙක් දානයක් දෙන්න සුදානම් වෙනවා. ආහාර පාන පරිශ්කාර සිවුරු පිරිකර දැහැත් බෙහෙත් ගිලන්පස ආදී දේවල් ළඟින් තියාගන්නවා. මේවාට කියනවා දාන වස්තු කියලා. දාන වස්තු කියලා කියන්නේ බාහිර දෙයක්. මේ දාන වස්තු උපකාර වෙලා තමයි අර අත්හැරීම කියන එක

සිද්ධ වෙන්නේ. මේවාට තිබෙන බැඳීම අයිතවෙලා අත්හැරිලා යනවා. ඒ වෙලාවට සිද්ධ වෙන්නේ අර කුසල චේතනා අටෙන් එකක් පහළ වෙලා ක්‍රියාත්මක වීම් වශයෙන් තමයි මේ ටිකේ තිබෙන බැඳීම අයිතිකාරත්වය මගේකම සියල්ලම අත්හැරිලා ගැලවිලා අහකට යන්නේ. එතකොට මේ විදියට දානයක් දෙන වෙලාවේදී දානය සිද්ධ වෙන්නේ ඇත්තටම හිත ඇතුළේ. ඒ කියන්නේ අලෝභ සහගත කුසල් සිත් අට සහ චෛතසික ධර්ම ටික තමයි පිළිවෙලට පහළ වෙන්නේ. දැන් මේ කෑම බීම සිවුරු පිරිකර තවත් නොයෙක් ආකාරයේ දානයට යොදාගත්ත වස්තු අතහැරෙන කොට අතහැරෙන්නේ විත්ත වීථි පහළ වෙලා. මේවා එක පාරටම එක විත්ත වීථියකින් අතහැරෙන්නේ නෑ. අත්හැරීම වෙනකොට පරිත්‍යාග චේතනාව ඇතිවෙන්න ගොඩක් විත්ත වීථි පහළ වෙනවා. ඒ තමයි **හවාංග - හවාංග වලන - හවාංග උපච්ඡේද - මනෝද්වාරාවර්ජන සිත - ඊළඟට ජවන් සිත්** පහළ වෙනවා. ඒ ජවන් සිත් හරියේ තමයි මේ කුසල් සිත් අටෙන් එකක් පහළ වෙන්නේ. ඒකෙ පහළ වෙන චෛතසික ධර්මත් තිබෙනවා. දැන් සැදැහැයෙන් පිරිවිච්ච යම්කිසි කෙනෙක් කුසල් සිත් අට හරහා තමන්ට අයිති වී තිබුණා වූ දෙයක් අතහැරලා දාන ක්‍රියාව සිද්ධ කරගෙන අවසන්. ජවන් සිත් ආධාරයෙන් අතහැරීම බෙදීම පැවරීම පූජා කිරීම ඔක්කොම ටික සිද්ධ වෙනවා. ඒ හැම අවස්ථාවකදීම අතහැරීමේ චේතනා පරිත්‍යාග චේතනාව සිද්ධ උනා. දැන් ඒක ඉවරයි.

අර දාන චේතනා සමුදාය දානය දෙන වෙලාවේ පහළ වූ දාන චේතනා සියල්ලක්ම වර්තමානයෙන් අතීතයට යනවා. දැන් ඒවා අතීතයි. ඒක ක්‍රියාව කරන වෙලාවේදී වර්තමානයයි. දැන් ඔක්කෝම සිත් ටික අතීතයට ගියා. විනාඩි 15 වකට කලින් මේ දාන චේතනාව සිද්ධ උනේ. දැන් විනාඩි 15 පරණයි. දැන් මීට විනාඩි 15 වකට කලින් තමා අර වස්තුවක අතහැරීමට පරිත්‍යාග කිරීමට හිතීන් ගලවා දැමීමට සිතීන් ඉවත් කිරීමට යොදාගත්ත පහළ වෙච්ච සිතුවිලි ටිකක් තිබෙනවා. ඒ සිතුවිලි ටික පිළිබඳව ඒ සිදුකළ දානය පිළිබඳව දැන් විනාඩි 15 වකට පස්සේ මෙනෙහි කරනවා. ඒකට කියනවා ප්‍රත්‍යයචේක්ෂා කරනවා කියලා. එහෙම ප්‍රත්‍යයචේක්ෂා කරගෙන යනකොට ප්‍රත්‍යයචේක්ෂා සිත් පහළ වෙනවා. ඒවාත් කුසල් සිත්. එවිට පහළ වෙන්නේ අර කාමාවචර කුසල් සිත් අටෙන් එකක්. ඔය විනාඩි 15 වකට පස්සේ අතීතයේ සිදුවෙච්ච දානමය පිංකම පැත්තට හිත හරවපු ගමන් විනාඩි 15 වකට කලින් සිද්ධ වෙච්ච ඒ සිතුවිලි ටික ධර්මාරම්මණ හැටියට මේ ප්‍රත්‍යයචේක්ෂණ සිත්වලට අරමුණු වෙනවා. වර්තමානයේ තිබෙන ප්‍රත්‍යයචේක්ෂණ සිත් වලින් ඒ ටික හිතනවා. මෙනෙහි කරනවා. අරමුණු කරනවා. අරමුණු කරන වෙලාවේදී අතීත සිත් ටික මේ හිත්වලට අරමුණු වෙනවා. ඒවා අරමුණු වෙච්ච වෙච්ච සිත් පහළ වෙනවා. මේ සිත් මොනවාද? මේ සිත් තමයි ප්‍රත්‍යයචේක්ෂණ කුසල් සිත්. මේ කුසල් සිත් සහ චෛතසික ටික සියල්ලක්ම **කුසල ධර්ම** කියලා කියනවා. දැන් මේ වෙලාවේ පහළ වෙන කුසල ධර්මයෝ ටික පහළ වීමට අරමුණ හැටියට උපකාර වෙන්නේ වෙන්නේ අර ඉස්සරවෙලා සිද්ධ කළා වූ කුසල ධර්ම සමුදායයි. ඒ දාන චේතනා ටිකයි. අන්න ඒ දාන චේතනා ටික තමයි **ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය** වෙන්නේ වර්තමානයට. ඒක නිසා තමයි කියන්නේ **දානං දත්වා තං පච්චචෙක්ඛති** කියලා.

මිය දානං දන්වා තං පච්චවෙක්ඛති කියලා කියනකොට එතන සිද්ධ වෙන්නේ කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො. විනාඩි 15 කට ඉස්සෙල්ලා සිද්ධ උනේ කුසල ධර්මයෝ. දැන් පහළ වෙන්නේ කුසල ධර්මයෝ. ඉස්සෙල්ලා පහළ වෙච්ච දානමය කුසල ධර්මයෝ දැන් වර්තමානයේ පහළ වෙන ප්‍රත්‍යයවේක්ෂණ කුසල ධර්මයන්ට ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

මේක තිබෙන්නේ ඒක වචනයෙන්. ඒක වචනයෙන් ගන්නකොට එක එකක් පාසාම ලිඟලා ලිඟලා ගන්න ඕන. ඒක හිතකින් හිතකට ගන්න පුළුවන්. එක හිතක් එක හිතකට - එක හිතක් එක හිතකට - ඒ විදියටයි මේක ගන්න ඕන. මේක මම මේ වෙලාවේ හැටියට මේ පින්වතුන්ට මේ කියන්නේ.

දැන් මේ දානමය කුසල චේතනාවක් අපිට අරමුණු කරන්න පුළුවන්. තවත් එකක් සිද්ධ වෙනවා මෙතැනදී. වර්තමානයේ පහළ වෙන්නේ අතීතය ගැන හිතන අතීතයේ සිදුවෙච්ච දානමය පිංකම ගැන සිතන කුසල් සිතේ තිබෙනවා චෛතසික ධර්ම සමුදායක්. එතකොට ඒ චෛතසික වල තිබෙනවා ශ්‍රද්ධා චෛතසිකය. කුසල වීර්ය චෛතසිකය. ඊළඟට තිබෙනවා ප්‍රඥා චෛතසිකය. ඒකාග්‍රතා චෛතසිකය. සති චෛතසිකය තිබෙනවා. මේවා අතින් ඒවත් එක්ක සංකලනය වෙලා හොඳට වැඩෙනවා. මේක හරි වටිනා දෙයක්. මේක ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

එක අවස්ථාවකදී විසාධාව වර අටක් ඉල්ලනවා ලොව්තුරා බුදුරජාණන්වහන්සේගෙන්. මේක සිද්ධ වෙන්නේ විසාධාවගේ සිටු මාලිගාවේදී. ඉස්සරවෙලා තථාගතයන්වහන්සේ ප්‍රතික්ෂේප කළා තථාගතයන් වහන්සේලා වරප්‍රධානය කරන්නේ නැහැ කියලා. පස්සේ ඇහුවා හේතුව. ඊට පස්සේ කිව්වා 1) ‘මට සංස රත්නයට වැසිසළු පූජා කරන්න ඕන, ඒකට වරයක් දෙන්න’ කියල. 2) ‘ආගන්තුක ස්වාමීන්ලාට දානය දෙන්න ඕන’ කියලා ඊළඟ වරයක් ඉල්ලුවා. 3) ‘ගමන් යන ස්වාමීන්වහන්සේලාට ගමික බත දෙන්න ඕන’ කියලා වරයක් ඉල්ලුවා. 4) ‘ගිලන් ස්වාමීන්වහන්සේලාට ගිලන් දානය දෙන්න ඕන’ ඒකට වරයක් දෙන්න’ කියලා ඉල්ලුවා. 5) ‘ගිලන් උපස්ථාන කරන ස්වාමීන්වහන්සේලාට මට දානය දෙන්න ඕන’ කියලා වරයක් ඉල්ලුවා. 6) ‘ස්වාමීන්වහන්සේලාට බෙහෙත් පූජා කරන්න මට වරයක් දෙන්න කියලා’ ඉල්ලුව. 7) ‘ස්වාමීන්වහන්සේලාට කැඳ පූජා කිරීමට වරයක් දෙන්න’ කියලා ඉල්ලුවා. 8) ‘හික්ෂුණීන්ට දියසළු දීමට පූජා කරන්න වරයක් දෙන්න’ කියලා ඉල්ලුවා. එවිට බුදුරජාණන්වහන්සේ අහනවා “මොනවා දැනගෙන මොනවා ආනිසංස හැටියට දැකලද මේ විදිය ඉල්ලීමක් සිද්ධ කරන්නේ?” කියලා. ඒ වෙලාවේදී විසාධාව කියනවා ‘ස්වාමීනි මේවා සිද්ධ කරලා අවසානයේදී මේ ස්වාමීන්වහන්සේලාට දානය දීපු හැටි උපස්ථාන කරපු හැටි වැසිසළු ආදී දේ පූජා කරපු හැටි මම පස්සේ හිතන්න හිතන්න මෙතෙහි කරන්න මෙතෙහි කරන්න මගේ හිතට පුදුම ශ්‍රද්ධාවක් සතුටක් ප්‍රමෝදයක් ප්‍රීතියක් ඇතිවෙනවා. මගේ කය සැහැල්ලු වෙනවා. හිත සැහැල්ලුවෙනවා. ඒ හිත එක්තැන් වෙනවා. හිත සමාධිගත වෙනවා. ඒ සමාධියත් එක්ක මම ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් වැඩුවා වෙනවා. මම මෙන්න මේ ආනිසංසය දැකලා තමයි මේ අවසරය ඉල්ලන්නේ’ කියලා කිව්වා. එවිට බුදුරජාණන්වහන්සේ අවසර දෙනවා.

බලන්න ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණයේ තිබෙන්නා වූ වටිනාකම. විසාබාව දානමය පිංකම සිද්ධ කරලා අතීතයට ගියාවූ දානමය පින්කම් පිළිබඳව වර්තමාන සිතුවිලිවලින් හොඳට මෙනෙහි කරනකොට වෙන්වේ කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො = අරමුණු වීම් වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒ වර්තමානයේ පහළවෙන සිත් ප්‍රත්‍යය උප්පන්නයි. ඉස්සෙල්ලා පහළ වූ ඒවා ආරම්මණ ශක්තියයි. කුසල ආරම්මණයෝ වර්තමානයට එනකොට බලන්න ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පවා ඒකෙ ගොඩනැගෙනවා. ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් වෙනවා කියලා කියනවා. මේක පටලවා ගන්න හොඳ නෑ. මේ ඉන්ද්‍රිය භාවනාව කියලා මෙතැන කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩීම වශයෙන්. මජ්ඣිමනිකායේ තිබෙනවා ඉන්ද්‍රිය භාවනා සූත්‍රය කියලා එකක්. ඒකෙ තිබෙන්නේ ඇස කන නාසය දිව ශරීරය හිත කියන්නා වූ ධර්ම වල තිබෙන්නා වූ බැලීම් වශයෙන්. ඒ මෙනෙහි කිරීමයි මේකයි පටලවා ගන්න හොඳ නෑ. මෙතැන තිබෙන්නේ ආධ්‍යාත්මික ‘ග්‍රද්ධා’ ‘වීර්ය’ ‘සති’ ‘සමාධි’ ‘ප්‍රඥා’ කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් වැඩීම. බල ධර්මයන් වැඩීම. බොජ්ඣංග ධර්මයන් වැඩීම. දැන් මේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණයේ තිබෙන්නා වූ සිත් වලට අරමුණු ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන හැටි.

- සීලං සමාදියිත්වා තං පච්චවෙක්ඛති

සීලයෙන් කියන්නේ කුසලෝ ධම්මෝ - සීලය සමාදන් වෙනවා. සීලය සමාදාන වෙලා ඊට පස්සේ තං පච්චවෙක්ඛති = පස්සේ නැවත සිතුවිලි වලින් ඒක මෙනෙහි කරනවා. මේ සීලය එක එක්කෙනාගේ හැටියට තිබෙනවා. ගිහි පින්වතුන්ගේ හැටියට පංච සීලය තිබෙනවා. ඒක නිතර තියා ගන්න ඕන එකක්. ඊළඟට උපෝසථ දවසේදී අෂ්ඨාංග සීලය තිබෙනවා. ඊළඟට දස සීල් තිබෙනවා. සාමණේර සීල් තිබෙනවා. උපසම්පදා සීලය තිබෙනවා. මේ සමාදන් වෙච්ච සීලය සමාදන් වෙනකොට ඒවා කුසල චේතනාවන්ගෙන් තමයි සමාදන් වන්නේ. ඒ කියන්නේ කුසල් සිතුවිලි වලින් සමාදන් වෙන්නේ. ‘මම මේ මේ දේ කරන්නේ නෑ’ කියලා හැඟීමකින් යුක්තව සමාදන් වෙන එකයි. නමුත් ඔය දැන් සමාදන් වෙන පංච සීලය හරියටම සීලය සමාදන් වෙනවා කියලා කියන්න බෑ. සීල් සමාදන් වෙනවා කියලා වචනය ප්‍රකාශ කළත් එතැනදී තිබෙන්නේ වාක්‍යය සප්ඤ්ඤානා කිරීම් මාත්‍රයක් පමණයි. වාක්‍යයකීමයි සමාදානයයි කියලා කියන්නේ දෙකක්. සමහර විට සිහියක් කල්පනාවක් නැතුව තමන් භාමුදුරුවෝ කියන නිසා ඒ පාලි වාක්‍යය කියනවා. කිසිම හැඟීමක් නෑ. ඒක සමාදාන ගණයට අයිති කරන්න බෑ. ‘මම සතුන් මැරීමෙන් වළකිනවා මම සතුන් මරන්නේ නෑ. කෙනෙකුගේ ජීවිතියක් නැති කරන්නේ නෑ’ කියලා මේ විදියට කෙනෙකුට දෙයක් කරන්නේ නෑ කියන හැඟීමෙන් කරනකොට තමයි අර කුසල චේතනාවකින් කුසල සිතකින් සමාදන් වෙන්නේ. එතකොට වෙන්නේ භවාංග - භවාංග වලන - භවාංග උපච්චේද - පංච ද්වාරාවච්චන - ඊළඟට සප්ඤ්ඤානා වශයෙන් කරනකොට අධිෂ්ඨාන කරනකොට කුසල් සිත් අටෙන් එකක් අවිල්ලා ඒක ස්ථාපනය වෙනවා. ‘මම මේ දේ කරන්නේ නෑ’ කියලා සමාදන් උනා. ඒ සීලය සමාදන් උනේ කුසල චේතනාවකින්. අදින්නා දානයත් ඒ වගේ. කුසල් සිතුවිල්ලකින් සමාදන් උනේ. කාමමිත්‍යාවාරයෙන් වළකිනවා කියලා කුසල් සිතකින් සමාදන් උනේ. බොරු කීමෙන් වැලකීම සුරාපානයෙන් වැළකීම යන පහම සමාදන් උනේ එක සිතකින් නොවෙයි, සිත් පහකින්. ඉතින් මේ ටික සමාදන්වෙලා ඊළඟට අපි හිතමු දස සීල් සමාදන් වෙලා ඒකෙ තිබෙන්නා වූ විකාල භෝජනය නව්ච

ගීත වාදිතයෙන් වෙන් වීම මල් ගඳ විලවුන් දැරීමෙන් වැළකීම. රන්රිදී මිල මුදල් මුතු මැණික් ආදී පිළිගැනීමෙන් වැළකීම උසසුන් මහා අසුන් පාවිච්චි කිරීමෙන් වැළකීම යන ඔක්කොගෙන්ම අයිත් වෙනවා. ඒ අට සිල් සමාදන් වීම දස සිල් සමාදන් වීම සිද්ධ කරලා පස්සේ ඒක මෙනෙහි කරනවා. මෙනෙහි කරනකොට වර්තමානයයි. ප්‍රත්‍යය වේක්ෂා කරනකොට වර්තමානයයි. වර්තමානයේ පහළ වෙන්තේ හොඳ කුසල ධර්ම. ඒ වර්තමානයේ කුසල් සිත් ‘කුසල වෛතසික’ ‘කුසල් චිත්ත වීථි’ පහළ වෙන්න ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් පුදුම ගැම්මකට බලයකට අරමුණු වෙනවා. ඒ තමයි ඉස්සරවෙලා පන් සිල් අටසිල් ආදී සිල් සමාදන් වූ සිල් අධිෂ්ඨානය කළ අවස්ථාවේදී පහළ වූ කුසල් සිතුවිලි සියල්ලම ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා වෛතසික ධර්මත් එක්ක. ඒකෙන් කියන්නේ කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො කියලා. ආරම්මණ ප්‍රත්‍යය කරන්නේ අතීතයේ පහළ වූ සිතුවිලි. දැන් වෙන්තේ ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම පහළ වෙන එක. එනම් මේ වෙලාවේ ඇතිවෙන චිත්ත වෛතසික ධර්ම. කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකට ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්තේ මේ විදියටයි.

ඊළඟට තිබෙනවා උපෝසථය කරනවා කියලා. පොහොය දවසක් වැනි විශේෂ දවසක අදිශ්ඨාන කරනවා පොහොය අටසිල්.

උපොසථකම්මං කත්වා තං පච්චවෙක්ඛති = උපෝසථ සීලය සමාදන් වෙනකොට ඒ වේතනාව සමග කාමාවචර කුසල් සිත් වලින් එකක් ඉදිරිපත් වෙනවා. ඊට පස්සේ ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනකොට නැවත කුසල් සිත් පහළ වෙනවා. දැන් අරමුණු වෙන්තේ පොහොය දවසේ සිද්ධ කරපු ක්‍රියාව. උදේ හරි දවල් හරි සමාදන් වෙච්ච ඒ සීලය. ඊළඟට ඒ සීලය වෙනුවෙන් ඇතිකරපු නාමධර්ම ටික මේ වෙලාවේදී අරමුණු කරනවා. ඔය විදියට උපෝසථ සීලය අරමුණු කරගෙන සිත් පහළ වෙනවා. ඒ පහළ වෙන්නා වූ සිත් සියල්ලක්ම **ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම**. ඊළඟට එතැනදී සිද්ධ වෙන්තේ කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකට ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වීමයි.

තවත් ඉස්සරහට යනකොට

- **පුබ්බෙ සුචිණ්ණානි පච්චවෙක්ඛති** = කලින් කළාවූ හොඳ දේවල්.

සුචිණ්ණානි කියලා කියන්නේ සිල් සමාදන් වීමක් දානය දීමක් කෙනෙකුට උදව් කිරීමක් ඒවාගේම උපකාරයක් කිරීමක් වැනි හොඳයි කියලා සම්මත මොනවා හරි දෙයක් හොඳ හිතක් ඉදිරිපත් කරගෙන කරන සියලුම ක්‍රියා. ඒ සෑම දෙයක්ම පස්සේ සිතකින් ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරමින් ඒවා ගැන හිතනවා මෙනෙහි කරනවා. බුද්ධ දේශනාවේ කරපු හොඳ දේවල් මෙනෙහි කිරීම හිතීම හරියට අගේ කරනවා. හේතුව, ඒකෙ ශක්තිය තව තව බලවත් වෙච්ච බලවත් වෙච්ච ඉස්සරහට යෑමක් තිබෙනවා. ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙච්ච ප්‍රත්‍යය වෙච්ච ඉස්සරවෙලා කළා වූ ටික නැවත අරමුණු වශයෙන් පස්සේ පස්සේ ඒවාට උපකාර වෙනවා.

අපි මෙතෙක් කරුණු 4 ක් කිව්වා. දානං දත්වා තං පච්චවෙක්ඛති - සීලං සමාදියිත්වා තං පච්චවෙක්ඛති - උපොසථකම්මං කත්වා තං පච්චවෙක්ඛති - පුබ්බෙ සුචිණ්ණානි

පව්වවෙක්බති කියලා ඔය විදියට කාමාවචරව කරපු වැඩ ටිකක් පිළිබඳව තමයි ඔය ටිකෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් කියන්නේ.

ඊළඟට තිබෙනවා

- **කොනා වුටියහිත්වා කොනා පව්වවෙක්බති කියලා.**
- **කොනා වුටියහිත්වා කොනා පව්වවෙක්බති = කොනා කියලා කියන්නේ ධ්‍යාන කුසල්.** ඒක මහග්ගත කුසල්. ඒකේ ‘පළවෙනි එක’ ‘දෙවෙනි එක’ ‘තුන්වෙනි එක’ ‘රූප’ ‘අරූප’ කියලා ප්‍රශ්නයක් නෑ.

කෙනෙක් ධ්‍යාන වලට සමවදිනවා. ධ්‍යාන තුලට ගිහිල්ලා ඒකේ ඉඳලා ඊට පස්සේ ධ්‍යානයෙන් ආපසු එළියට ඇවිල්ලා ඒවා මෙනෙහි කරනවා ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනවා. ඒ ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරන්නේ කාමාවචර කුසල් සිත් වලින්. කාමාවචර කුසල් සිත්කියන්නේ වර්තමානයේ පහළ වෙන ප්‍රත්‍යයවේක්ෂණ සිත්. ඒවා ප්‍රත්‍යය උප්පන්නයි. ඒ ප්‍රත්‍යය උප්පන්න සිත්වලට අරමුණු වෙන්නේ ඉස්සරවෙලා ධ්‍යානයේ තිබෙන ගුණ. ධ්‍යාන සිත සහ ධ්‍යාන ධර්ම. උදාහරණයක් හැටියට පළවෙනි ධ්‍යානය ගත්තොත් පළවෙනි ධ්‍යානය ලබාගෙන ඒ පළවෙනි ධ්‍යානයට ඇතුල්වෙනවා. ඒකට කියනවා ධ්‍යානයට සමවදිනවා කියලා. ධ්‍යානයක් ඇතුලේ ඉන්ද්‍රේද්දී කෙනෙකුගේ සිත වෙන කොහේටවත් යන්නේ නෑ. ශබ්ද වලට යන්නේ නෑ. රූප අරමුණු කරන්නේ නෑ. එහෙම උනොත් ඒක ධ්‍යානයක් වෙන්නෙත් නෑ.

ධ්‍යානයක ඉඳලා කෙනෙක් එළියට ආපු ගමන් ඒක වෙන පරිසරයක්. ඒ කියන්නේ හිත ධ්‍යාන අරමුණෙන් අයිත් උනා කියන එක. ධ්‍යානයකට යන්න අරමුණක් තිබෙන්න ඕන. ධ්‍යාන සිත් ටික ඔක්කෝම ධ්‍යාන අරමුණක් එක්ක ගැට ගැහී එකට ක්‍රියාත්මක වෙන තාක් කල් ඒකට කියනවා ධ්‍යාන කියලා. ඊළඟට ධ්‍යානයෙන් එළියට ආවට පස්සේ තිබෙන්නේ ධ්‍යාන සිත් නොවෙයි කාමාවචර කුසල් සිත්. ඒ කාමාවචර කුසල් සිත්වලින් පරණ ක්‍රියාත්මක වූ සිත් ටික ඒ ධ්‍යානය තුල තිබූ නාම ධර්ම ටික එනම් සිත සහ වෛතසික ධර්ම ආදිය මෙනෙහි කරනවා. එහෙම මෙනෙහි කරන්න මෙනෙහි කරන්න හොඳට ආරම්භ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒවා මෙනෙහි කරන ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා සිත්ටික තමයි ප්‍රත්‍යය උප්පන්න සිත්. එතකොට මේවා කුසල ධර්ම. **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භපව්වයෙන පව්වයො** කියලා කියනවා, මේ ධ්‍යාන කුසලය කාමාවචර ප්‍රත්‍යයවේක්ෂණ කුසලයන්ට අරමුණු වීම් වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියන එකට.

මේකේ තිබෙනවා රූපාවචර ධ්‍යාන සිත් 4 ක් සූත්‍ර ක්‍රමයට නැත්නම් පහක් තිබෙනවා. අරූපාවචර ධ්‍යාන 4 ක් තිබෙනවා. මේ හැම එකකම අපි **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භපව්වයෙන පව්වයො** කියන වාක්‍යය යොදලා ගන්නවා. ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තිබෙන්නා වූ ධර්ම සහ ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම වශයෙන්.

තව එකක් තමයි, අපි මෙහෙම හිතමු. අපි මේ වෙලාවේ ධ්‍යානයකට සමවදිනවා කියලා උදාහරණයක් හැටියට. ඒ වෙලාවේ ධ්‍යානයකට සමවදිනකොට ඒ වෙලාවේම ‘ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයි’ ‘ප්‍රත්‍යය උප්පන්න’ ධර්මයයි දෙකම එකට සිද්ධ වෙන්නේ නෑ. ඒක අතීතයට ගියාට පස්සේ නැවත හිතකින් හිතනකොට තමයි ඒක සිද්ධ වෙන්නේ. නමුත් මෙහෙම එකක් වෙනවා. ඒ තමයි පරචිත්තවිජානනඤාණය තිබෙන්නා වූ කෙනෙක් ඒ සිතීන් තවත් කෙනෙකුගේ හිතක් දකිනවා. එතකොට ජේනවා එයා ධ්‍යානයකට ඇතුල් වෙලා ඉන්නේ කියලා. ඒ වෙලාවේ ධ්‍යානයේ හිත තිබෙනවා. එතකොට එයාට අතීත් කෙනෙකුගේ කුසල ධර්මයක් මෙයාගේ පරචිත්තවිජානනඤාණ ඤානයට පෙනීමට උදව්වෙනවා උපකාර වෙනවා = කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භණපච්චයෙන පච්චයො. ඔය විදියට බලන්න පුළුවන්. නමුත් එකම වෙලාවක තමන්ගේ හිතට දෙකක් කරන්න බෑ. ඒක ඇතිවෙලා අතීතයට යනවත් එක්කම ඒකෙ ආරම්භණ ශක්තියක් ඉතුරුවෙනවා. හැම දෙයක්ම එනම් අතීත අනාගත වර්තමාන විත්ත වෛතසික රූප නිර්වාණ ප්‍රඥප්ති යන සෑම දෙයක්ම අරමුණු කරන්න පුළුවන්.

මේ අපි කියාගෙන යන්නේ කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භණපච්චයෙන පච්චයො කියන කොටස. අතීත් එකත් මේ වගේම තමයි.

• සෙක්ඛා ගෝත්‍රභූ පච්චචෙක්ඛන්ති

සේක පුද්ගලයෝ ඉන්නවා. සේක පුද්ගලයෝ කියලා කියන්නේ සෝවාන් සකාදාගාමී අනාගාමී උත්තමයෝ සහ මාර්ග සිතට අනුකූලව කටයුතු කරන සහ ඵල සිතට යෙදී ඉන්නා වූ උත්තමයෝ. මේ සේක පුද්ගලයන් වහන්සේලා ගෝත්‍රභූ සිත කියලා කියන මාර්ග සිතට කලින් පහළ වෙන විත්ත ස්වභාවය අරමුණු කරනවා, කාමාවචර කුසල් සිතකින්. ඒ ගෝත්‍රභූ සිත කාමාවචර සිතකින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කරනකොට කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භණපච්චයෙන පච්චයො කියලා ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

ඊළඟට තව තිබෙනවා පිරිසිදු වී යන ආකාරය.

• සෙක්ඛා වොදානං පච්චචෙක්ඛන්ති

ඊළඟට මාර්ග සිත්

• සෙක්ඛා මග්ගා වූට්ඨභිත්වා මග්ගං පච්චචෙක්ඛන්ති

මේවාත් කුසල ධර්ම නිසා ඒ ධර්මත් පස්සේ පස්සේ සිත් වලට ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. මේතැනදී පරෙස්සම් වෙන්න ඕනෑ එක කාරණයක් ගැන. ඒ තමයි ‘ගෝත්‍රභූ සිතට’ ‘මාර්ග සිතට’ සහ ‘ඵල සිතට’ අරමුණු වෙන දේවලුයි ප්‍රත්‍යයවෙක්ෂා සිතට අරමුණුවෙන දේවලුයි වෙනස්. කෙනෙකුට ඕක පටලැවෙන්න පුළුවන්. ගෝත්‍රභූ සිත කියන්නේ හැරී යන ගෝත්‍රයෙන් වෙන්වෙන සිතක්. උසස් තත්වයට පත් වී යන සිතක්. මාර්ග සිත නිවන් අරමුණු කරන සිතක්. ඇත්ත වශයෙන්ම ඉස්සෙල්ලාම නිවන ස්පර්ශ වෙන්නේ ගෝත්‍රභූ සිතට. නමුත් නිවන හොඳටම හසුවෙන්නේ මාර්ග සිතට. ඵල සිත කරන්නෙත් නිවන අරමුණු කිරීම. මේ ‘ගෝත්‍රභූ සිතට’ ‘මාර්ග සිතට’ ‘ඵල සිතට’ යන තුනටම ආරම්භණ

ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්වේ නිර්වාණ ධාතුවයි. ඉතින් ඒ ගෛක්‍ෂයන්වහන්සේලා නිවන අරමුණු කරපු හිත ටික වෙලාවකින් නිවන් අරමුණු කිරීමෙන් අනිත් පැත්තට හැරෙනවා. ඊළඟට හේතු ඵල පැත්තට යනවා. ඊට පස්සේ පහළ වෙන්වේ කාමාවචර සිතක්. ඒ කාමාවචර සිතට බෑ නිවන් අරමුණු කරන්න. කාමාවචර සිතට නිවන් අරමුණු වෙන්වේ නෑ. කාමාවචර සිතට පුළුවන්කම තිබෙන්නේ කලින් පහළ වෙච්ච නිවන් අරමුණු කරපු හිතටික බලන්න. නමුත් ඒ සිත් වලින් දැකපු දේ බලන්න බෑ. ඒක නිසා ඉසෙල්ලා පහළ වෙච්ච ගෝත්‍රභූ සිත පස්සේ පහළ වෙන්නා වූ ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත වූ ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා සිතකට කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො කියන ආකාරයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. අරමුණු වෙනවා. මේක තමයි කුසල ධර්ම වලට කුසල ධර්ම ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයයෙන් අරමුණු වෙනවා කියන කථාවේ කෙටි විස්තරය.

පුශ්ඤය - (පැහැදිලි නෑ).

තව තිබෙනවා ගොඩක් කියන්න මේකේ. ලෝකෝත්තර ස්ථානය ගැන කියන කොට අපිට ගොත්‍රභූ කොටස දැනගන්න ඕනෑ. පිරිසිදු වීම් කොටස ගැන දැනගන්න ඕනේ. ඊළඟට මාර්ග අවස්ථාවේදීත් ඵල අවස්ථාවේදීත් නැගී සිටියට පස්සේ සිද්ධ වෙනකොටස දැන ගන්න ඕන. ඒකෙ විශේෂයෙන්ම තිබෙන්නේ මෙහෙමයි. මම කීවේ, මාර්ග චිත්ත විචියකින් අරමුණු කරන අරමුණු තිබෙනවා. මාර්ග චිත්ත විචියක ප්‍රධාන සිත්ටික තමයි මාර්ග සහ ඵල සිත්. ඊට කලින් තිබෙන්නේ හැරී යන්නා වූ ගෝත්‍රභූ සිත. මේවාට අරමුණු වෙන්වේ නාම රූප ධර්ම නොවෙයි. කවදාකවත් ‘ගොත්‍රභූ සිතකට’ ‘මාර්ග සිතකට’ ‘ඵල සිතකට’ නාම රූප ධර්ම අරමුණු වෙන්වේ නෑ. නාම රූප අරමුණු වෙන්වේ ඊට කලින්. මේ සිත්වලට අරමුණු වෙන්වේ පිරිසිදු වූ නිර්වාණ ධාතුව. ඒ නිර්වාණ ධාතුව අරමුණුවෙලා ඊට පස්සේ ඒ නිවන් අරමුණු කළා වූ ඒ හිත ඵච්චර වෙලාවක් තිබෙන්නේ නෑ. නැවත පල්ලෙහාට වැටෙනවා. ඒක පරිවර්තනය වෙනවා කාමාවචර කුසල් සිත් වලට. ඒවා ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා සිත්. ඒ ප්‍රත්‍යයවේක්ෂණ සිතුවලි වලට නිවන් අරමුණු වෙන්වේ නෑ. හේතුව ඒවා කාමාවචර සිත්. නිවන් අරමුණු කරන්නේ ‘ගෝත්‍රභූ’ ‘මාර්ග’ සහ ‘ඵල’ සිත් වලින්. නමුත් ඒ සිත් පස්සේ ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනකොට අරමුණුවෙන්වේ වෙන්වේ ඒ සිත් වලින් දැකපු දේ නොවෙයි, ඒ සිත් ටිකයි. ඒක නිසා මාර්ග සිත් පිළිබඳව දැනී ගිය ආකාරයක් තිබෙනවා. ඉස්සරවෙලා පහළ වෙච්ච සිතක් අරමුණු කරනවා කියන එකයි මේ කියන්නේ.

සෝවාන් සකාදාගාමී අනාගාමී මාර්ග චිත්තයන් ගැන ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරනවා. ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත මහා කුසල චිත්තයන්ගෙන් තමයි ඒක කරන්නේ. එතකොට ඒවා ආරම්මණ ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කාමාවචර කුසල් සිත් වලට. ඒක නිසා තමයි කියන්නේ කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො කියලා. ඒකෙ තිබෙනවා ‘ගෝත්‍රභූ අවස්ථා’ ‘පිරිසිදු වීම් අවස්ථා’ ඊළඟට ‘මාර්ගයෙන් නැගිටලා ප්‍රත්‍යයවේක්ෂා කරන අවස්ථාව’. ඊළඟට තව තිබෙනවා ඉස්සරහට යනකොට කුසල ධර්මයන් කුසල ධර්මයන්ට ප්‍රත්‍යය වෙනවා විපස්සනා අවස්ථාවේදී. විපස්සනා අවස්ථාවට ආර්ය භාවයට පත්වෙන්නම ඕන නෑ. ඒක විපස්සනා කිරීම් වශයෙන් පෘතක්ෂන කෙනෙක් හෝ වේවා එහෙම නැත්නම් මාර්ග ඵල අවබෝධ කරගත්ත ගෛක්‍ෂ උත්තමයෙකුට හෝ වේවා පහළ වෙච්ච ඒ සිත් ගැන මේ විදියට කියනවා -

• සෙක්ධා වා පුපුර්ජනා වා කුසලං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො විපස්සන්ති

පහළ වෙච්ච කුසල් සිතක් අනිත්‍යය වශයෙන් දුක්ඛ වශයෙන් අනාත්ම වශයෙන් නැවත නැවත බලනවා. ඒ බලන්නේ කුසල් සිතක තිබෙන්නා වූ ලක්ෂණ වශයෙන්. ඒ ලක්ෂණ වශයෙන් එහෙම බලනකොට ඒ බැලීම කරන්නේ විදර්ශනා කුසල් සිත්වලින්. විපස්සනා කරන වෙලාවේදී අනිත්‍යය දුක්ඛ අනාත්ම කියන්නා වූ ඒ ලක්ෂණයන් මෙනෙහි කරපු කුසල් සිත්ටික ඊළඟට නැවත මෙනෙහි කරනවා අනිත්‍යය දුක්ඛ අනාත්ම වශයෙන්. එහෙම මෙනෙහි කරනකොට ප්‍රත්‍යය වෙක්ෂා කිරීම් වශයෙන් ඉස්සරවෙලා වෙලා විපස්සනා කරපු සිත පස්සේ ප්‍රත්‍යය වෙක්ෂා සිතට හොඳට අරමුණු වෙනවා. කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයක ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා කියන්නේ ඕකයි.

අනිත් එක තමයි විදර්ශනා කරන්නත් අවශ්‍යයයි කාමාවචර කුසල විත්ත ජේලි. එතකොට ඒ කුසල් සිත් වලට විපස්සනා කරන්න අරමුණු හැටියට ඒවායේ තිබෙනවා ලක්ෂ ස්වභාවයක්. විපස්සනා කරන අවස්ථාදී එක හිතකින් නොවෙයි විපස්සනා කරන්නේ, විත්ත වීථි මහා ගොඩකින්. ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත සිත් වලින් තමයි මෙනෙහි කරන්නේ. ඒ මෙනෙහි කරනකොට අරමුණු කරන දේවල් එනම් රූප ලෝකයේ අරූපලෝකයේ කාම ලෝකයේ අපායේ හැම තැනකම දේවල්. නිර්වාණය අයිති වෙන්නේ නෑ. මාර්ග එල සිත් මෙනෙහි කරන්නෙන් නෑ. නමුත් ඉස්සෙල්ලා ඒ විපස්සනා කරපු සිත් පස්සේ මෙනෙහි කරනකොට ඒවා පසුව පසුව පහළ වෙන්නා වූ ප්‍රත්‍යය වේක්ෂණ සිත්වලට ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. එහෙම ගතියක් ඒකෙ තිබෙනවා. ඕක නිසා අපි කියනවා සතිපට්ඨානය වැඩීමේදී යම් කිසි සිතක් පහළ උනාද ඒ හිත තව සිතකින් බලන්න කියලා. අපි ඒවා ‘අනිත්‍යයයි’ කියලා විපස්සනා කරනවා. අනිත්‍යයයි කියලා විපස්සනා කරපු හිත අපි නැවත බලනවා. එහෙම බලන කොට ඒ විපස්සනා කරපු හිත පස්සේ හිතට අරමුණු වෙනවා ‘අර ඉස්සෙල්ලා සිතෙන් මේ වැඩේ කළා’ කියලා. ඊට පස්සෙන් ඒ සිතෙන් ඊට ඉස්සෙල්ලා සිත බැලුවා කියලා මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්. එහෙම මෙනෙහි කරන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වීම තිබෙන නිසා. මෙතැනදී සිද්ධ වෙන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම අරමුණු ගැන කථා කරනවාට වඩා කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකට ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියන විත්ත වීථිය සලකා බැලීමයි.

ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ගැන තව ගොඩක් කියන්න තිබෙනවා. ඉතාමත් ගැඹුරු ඒවාගේම ඉතාමත්ම හරවත් ඊළඟට ඉතාමත්ම වටිනා භාවනාවක් හැටියට යොදාගන්න පුළුවන් මාතෘකා කාණ්ඩයක් තමයි මෙතැන තිබෙන්නේ. ඒකනිසා මේ කොටසක් කිව්වේ, කුසල ධර්මයක් කුසල ධර්මයකට අරමුණුවෙන ආකාරය ප්‍රත්‍යය වෙන ආකාරය පිළිබඳව. තව ගොඩක් තිබෙනවා. හොඳයි මේ වෙලාවේදී මම මේ පින්වතුන්ට මේ පිළිබඳව තව ටිකක් හිතන්න මෙනෙහි කරන්න අවස්ථාවක් සලසා දෙනවා. ඉතින් අද අපි ආරම්භ කළේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව විසර්ජනා වාර කොටස. ඒ නිසා අද ලොවතුරා බුදුරජාණන්වහන්සේගේ පරම ගාමිණීර වූ ඉතාමත්ම සුක්ෂ්ම වූ වේගවත්ව ක්‍රියාත්මක වෙන්නා වූ ඒ ප්‍රඥාවෙන් ඒවාගේම ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය තිබෙන්නා වූ ඒ සිතුවිලිවල තිබෙන්නා වූ ඒ කුසල සිතුවිලි වල තිබෙන්නා වූ ධර්ම ස්වභාවයක් මේ කියවුනේ. ඒ නිසා

ඒ සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉතාමත්ම වේගවත්ව සුක්ෂමව දැකපු කොටසක් අපි අපේ හිතට ගැලපෙන මට්ටමෙන් ඒ වාගේම අපේ හිතට යොමු කරගන්න හසුකර ගන්න පුළුවන් මට්ටමෙන් අරගෙන මේ කථා කළේ. එක එක්කෙනාගේ ඥාන මට්ටම් ප්‍රමාණ හරි වෙනස්. එක එක්කෙනාට තේරෙන්නෙන් වැටහෙන්නෙන් එක එක මට්ටමට එක එක ප්‍රමාණයටයි. අද මේ වෙලාවේදී මේ පින්වතුන්ට මේ කියලා දීපු කොටස තවත් හොඳට මෙනෙහි කරනකොට වැටහේවා! කියලා මෙහිත්‍රියෙන් ආශීර්වාද කරනවා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ඒවාගේම මේ කොටස හොඳට භාවනාවක් හැටියට ප්‍රායෝගිකව තමන්ගේ ජීවිතියට අරගෙන ඒ තුළින් සංඛත ධර්ම වල තිබෙන ස්වභාවය තේරුම් අරගෙන, සිත කියන එක සංඛත ධර්මයක් එහි වැඩකරන්නා වූ චෛතසික ධර්මත් සංඛත ධර්ම. චිත්ත චෛතසිකත් ඊළඟට රූප ධර්මත් සංඛත ධර්ම. මේ චිත්ත චෛතසික රූප ධර්ම හොඳට අවබෝධකරගෙන ඒවාගේම ඒවා අරමුණු කරන්නා වූ කුසල් සිතුව හොඳට අරමුණු කරගෙන අවබෝධ කරගෙන මේ කොටස් තුනෙන්ම අයිත් වෙලා පරම ශාන්ත වූ පරම ගාමිණීර වූ නිර්වාණ ධාතුව සුවසේම අවබෝධ වේවා! කියලා මම මෙහිත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

ජයන්ත මහත්මයා - තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන්වහන්ස අප්‍රමාණ පිං. ස්වාමීන්වහන්ස ඔබ වහන්සේ දේශනා කරනකොට මට සූත්‍ර පිටකයෙහුත් යම් දෙයක් මතක් උනා. ඒ තමයි **චිරකතම්පි චිරභාසිතම්පි සරිතා අනුස්සරිතා** කියලා යම්තැනක සඳහන් වෙනවා. ස්වාමීන්වහන්ස එතැනදී ඒකෙහුත් තේරුම් කෙරෙන්නේ මේදේමද කියලා හිතනා ස්වමීන්වහන්ස. එහෙම හිතන එක සුදුසුද කියලා පොඩ්ඩක් තේරුම් කරලා දෙන්න ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - **චිරකතම්පි චිරභාසිතම්පි සරිතා අනුස්සරිතා** කියන එකත් ගන්නවා. ඒක හැබැයි ඔක්කෝම ගන්නේ නෑ. ජේළි වලට වෙනස් කරලා ගන්නේ. **චිරකතම්පි** කියලා කියනකොට ඉස්සරවෙලා කරපු දේවල්. ඉස්සරවෙලා කියපු දේවල්. හැබැයි ඒ ඉස්සරවෙලා කියපු දේවල් කරපු දේවල් සියල්ලක්ම කුසල් නම් පමණක් මේ වාක්‍යයට යොදලා ගන්න පුළුවන්. **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො** කියලා. ඒ කියපු ඒවා අකුසල නම් ඒක ගන්නවා **අකුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්මණපච්චයෙන පච්චයො** කියලා. විශේෂයෙන්ම මේ කාරණය **පුබ්බේනිවාසානුස්සති කුසල අභිඤ්ඤාවලට** ප්‍රත්‍යය වෙන තැන තමයි ඕක කිය වෙන්නේ. ඒක නිසා ඒක සූත්‍ර දේශනා වලත් ඔය විදියට තියෙනවා. සූත්‍ර දේශනා වල තිබෙනවා හිත පුරුදු කරන්න එකක්. හිතපුරුදු කරනවා කියලා කියන්නේ මතක් කිරීම පුරුදු කරනවා. මතක් කිරීම පුරුදු කිරීමේදී කියනවා අපි කියපු කරපු දේවල් ඕනෑ කමින් හිතලා හිතලා හිත මුදුනට ගන්න කියලා අරමුණු කිරීම වශයෙන්. එහෙම අතීතය පිළිබඳව මෙනෙහි කරන්න හිත හුරු කරනකොට ඒ සිදුවීම එක්ක අපිට මතක් කිරීමේ ශක්තිය හිතට හුරු වෙනවා. තවත් එකක් තිබෙනවා. ඒ තමයි කුසලාරම්මණික වශයෙන් මෙනෙහි කරන්නත් ඕනෑ. නමුත් අකුසලයක් එනවානම් කම්පනයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් කනස්සල්ලක් දුකක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඒක නිසා උපේක්ෂා සහගත වෙන්න

ඕන. විරකතමිපි විරහාසිතමිපි කියන එක ඒ විදියට ගලපා ගන්න පුළුවන්. තෙරුවන් සරණයි!

අප්‍රමාණ පිං ස්වාමීන්වහන්ස ඒක තේරුණා. අපි සාමාන්‍යයෙන් පන්සලකට ගිහිල්ලා දානයක් පූජා කරනවා කියලා හිතමු ස්වාමීන්වහන්සේ නමකට. එතකොට අපිට මතක් වෙනවා කියලා හරියට දැනෙන්නේ එතැන තිබිවිච ආහාර පාන ඒ වගේම ස්වාමීන්වහන්සේලාගේ රූප සංඥාව. ඒ වගේ දේවල් තමයි අපිට මතක් වෙනවා කියලා හැඟෙන්නේ. නමුත් ස්වාමීන්වහන්ස එතෙත්දී ඇත්තටම අපි දානය දීපු සිතත් ඒ වගේම ඒ සිතේ තිබෙන වෛතසිකත් තමයි අරමුණු හැටියට ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ කියන එකයි මෙතැන සඳහන් උනේ. නමුත් අපිට භෞතිකව දැනෙන්නේ මතක් වෙන්නේ රූප සංඥා ආදී වශයෙන්. කොහොමද අපිට ඒක තව දුරටත් පැහැදිලි කරගන්නේ ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - ඒක සිද්ධ වෙන්නේ වටපිටාවේ තිබිවිච බාහිර ආරම්භණ හික්ෂුන්වහන්සේලා දාන ශාලාව ඊළඟට ඒ වටපිටාවේ තිබුණ ආහාර පාන ඊළඟට ඒ භාජන ආදී දේවල් තිබුනත් ඒවා වටපිටාවේ තිබෙත්දී තමන්ට හිතට feel වෙවිච ගතිය හිතට දැනිවිච ගතිය සැප වශයෙන් තමන්ට හැඟිවිච ගතිය ආදිය ඔය අස්සට ගිහිල්ලා දැනෙනවා. ඒ විදියට තමයි නාම ධර්ම දකින්නේ. එහෙම නැතුව අතීතයේ තිබෙන්නා වූ සිතුවිලි ඒ අරමුණු වලින් අයිත් කරලා ගන්න බෑ. ඒක හරියට කියනවානම් අතීතයේ සිදුවෙවිච දෙයක් සම්බන්ධයෙන් අපි පස්සේ හිතනකොට ඒ භෞතික අරමුණු පරාසය අයිත් කරලා ගලවලා සම්පූර්ණයෙන්ම බේරලා නාම ධර්ම ටික ගන්න බෑ. පරිසරය තිබෙත්දීම තමයි හිත බලන්නේ. හරියට කියනවානම් පින්තුරයක් ඇදලා තිබෙනවා board එහෙක හරි canvas එහෙක හරි. ඒ board එක පැත්තට හරවලා ඒ board එකට හිත යොමුකරලා ඒ එක්කම තමයි ඒකෙ තිබෙන රූපය අපි අත් විඳින්නේ. ඒවගේ එකක් මේකේ තිබෙන්නේ. කවදාකවත්ම board එකෙන් canvas එකෙන් හිත ගලවලා රූපයට පමණක් හිත වෙන්කර ගන්න බෑ. එහෙම තිබෙත්දීම තමයි අපි රූපය දකින්නේ. ඒවගේ අතීතයේ සිද්ධ කරපු දානමය පින්කමක් සම්බන්ධයෙන් හිතන වෙලාවේදී ඒ පිංකම කරන කොට වට පිටාවේ සිද්ධ වෙවිච ටික එහෙම තිබෙත්දී ඒ එක්කම තමයි එකේ අස්සේ හිත දකින්නේ.

ප්‍රශ්නය - ඒ කියන්නේ යම් කිසි දැනීම් ස්වභාවයකින් තමයි ඒක ගන්න ඕන. එහෙම නේද ස්වාමීන්වහන්ස?

පිළිතුර - ඔව් දැනීම් ස්වභාවයක් තමයි. හිතට දැනෙන ගතියක් තිබෙනවා. හිතට feel වෙවිච ගතියක් තිබෙනවා. එහෙම feel වෙනකොට අපි හිත අරමුණු කරපු විදිය අපිට තේරෙනවා. හැබැයි හිතින් හිත දකිනවා කියන වැඩේ කරගෙන යනකොට තමයි ඕක හොඳටම තේරෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස මාර්ග චිත්ත වීථිය අපි ගත්තහම සංස්කාර ධර්මයන් අනිත්‍ය වශයෙන් හෝ දුක්ඛ වශයෙන් හෝ අනාත්ම වශයෙන් ප්‍රකට වෙන ආකාරයකට විදර්ශනාව වඩාගෙන වඩාගෙන යනකොට පරිකර්ම උපචාර අනුලෝම ගෝත්‍රභූ ආකාරයට යනකොට ස්වාමීන්වහන්ස මෙතැන පරිකර්ම කරන්නේ ඒ සංස්කාර ධර්ම

අරමුණුකරගෙන. ඒ කියන්නේ ඒවගේ අනිත්‍ය බලනවා වගේ අදහසක් තමයි තිබෙන්නේ. එහෙම ගිහිල්ලා කොහොමද එක පාරම ගෝත්‍රභූ කියන කාමාවචර සිතෙන් නිර්වාණය කියන දේ අරමුණු වෙන්නේ කියන එක ගැන පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - ඔතැනදී සංස්කාරයන්ගේ ලක්ෂණ බලනවා කියන එක කාමාවචර සිත් වලින් සිද්ධ වෙනවා. හැබැයි මේ පරිකර්ම උපචාර අනුලෝම ගෝත්‍රභූ කියන තැනදී ඉස්සෙල්ලාම ගැලවිලා යනවා සංස්කාර නිමිති. ඊට පස්සේ බලන්නේ සංස්කාරයන්ගේ ස්වභාවය පමණයි. ඒක හරිම bright තැනක්. ඊට පස්සේ ගෝත්‍රභූ සිතෙන් කරන්නේ නිර්වාණය පැත්තට හරුනා වගේ එකක්. හැබැයි වෙන මුකුත් කරන්න බෑ ගෝත්‍රභූ සිතීන්. ගෝත්‍රභූ සිතට කලින් තිබිව්ව අනුලෝම කියන සිතත් ඉස්සරහට සිද්ධ වෙන්නාවූ ඒ සිතුවිලි වලට ගැලපෙන්නා වූ ධර්ම ස්වභාවයකට අනුව ගිය සිතක්. ගෝත්‍රභූ සිත කියන එකට පල්ලෙහා තිබෙන සෑම සිතකින් කළේම සංස්කාරයන් පිළිබඳව නිමිති වශයෙන් හෝ ලක්ෂණ වශයෙන් හෝ බල බලා හිටපු එක. හැබැයි ජීවිතියක ඉස්සර වෙලාම එවැනි තැනකින් ගැලවිව්ව, එවැනි තැනක් අරමුණු කරන හිත වෙන පැත්තකට බේරී ගියා කියන එක නැත්නම් සංස්කාර අරමුණු මෙනෙහි කරන ගෝත්‍රයෙන් අයිත් උනා කියන හිතක් තමයි ගෝත්‍රභූ සිත කියලා කියන්නේ. ගෝත්‍රභූ සිත නිවන පැත්තට හැරී ගියාවූ සිතක් මිසක කෙළෙස් නසන හිතක් නොවෙයි. ඒ එක්කම පහළ වෙන්නා වූ මහා භයිය තිබෙන මහා බලය තිබෙන නිර්වාණය හොඳට ස්පර්ශ කරන දකින පළවෙනි සිත තමයි මාර්ග සිත කියලා කියන්නේ. ඒකට තමයි නිර්වාණය පූර්ණව දකින්නේ පූර්ණව අනුවෙන්නේ පූර්ණව පෙනෙන්නේ පූර්ණව ආලෝකය ඇතිවෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්ම මේවා මාර්ග සිතයි එල සිතයි කියලා නම් කරලා තිබුණාට, ඒ සිත් දෙක ලෝකෝත්තර ශක්තිය ගොඩක් තිබෙන්නා වූ සිත් හැටියට යොමුකළාට, අනිත් සිත් කාමාවචර කියලා කිව්වාට අනුලෝම සිතූත් ඒවාටම ගැලපී යන්නාවූ සිත්.

මේවාට කාමාවචර කියලා නම තිබුණාට ඒවා එහෙමම නොවෙයි. ඒවා ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත භාවය ඉතාමත්ම ඉහළට ගියාවූ සිත්. ඒක නිසා කාමාවචර කියලා නම තිබුණාට මේවා සුළුපටු සිත් නොවෙයි. ඔය ප්‍රශ්නය ඇති වෙන්නේ කාමාවචර කියලා නම තිබෙන හින්දයි.

එහෙමයි ස්වාමීන්වහන්ස තෙරුවන් සරණයි. බොහොම පින්.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්ව අවසරයි මම ගිය සතියේ දානයක් දුන්නා එක දිගට භාවනාවේ දී සිටි යෝගාවචර පිරිසකටත් ස්වාමීන්වහන්සේලා පිරිසකටත්. ඉතින් එතැන සිටිය හික්ෂුන්වහන්සේ නමක් දේශනා කළා විදර්ශනා ඥාන පිළිබඳව. ඉතින් ඒ අවස්ථාවේ දාන මාන ටික ඔක්කොම අමතක වෙලා මට හිතුනා මේ ස්වාමීන්වහන්සේගේ දේශනාව හරිම වටිනවා. අපේ සවනට සිසිලස පින්වතුනටත් මේක ගියානම් හොඳයි කියලා. ඉතින් ඒකම මගේ හිතේ තිබුණා. එතකොට ඒ අරමුණද ස්වාමීන්වහන්ස ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙලා තිබෙන්නේ.

පිළිතුර - ඔව්, ඒ ඉස්සර වෙලා සිදු වෙව්ව දෙයක් පිළිබඳව නැවත අරමුණු වෙනකොට දැන් පහළ වෙන හිත් පහළ වෙන්නේ ඒ පරණ එක අරමුණු වෙලා. ඒ පරණ සිත්වල තිබෙනවා

ආරම්භ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය. ඒ ශක්තිය තිබෙන නිසා තමයි ඒවා මතු වේවි මතු වේවි වර්තමාන සිතේ ගැටී ගැටී මේවාට අරමුණු වෙන්නේ. ඒක නිසා වර්තමානයේ පහළ වෙන ටික ප්‍රත්‍යය උප්පන්නයි අතීතයේ පහළ වෙව්ව ටික ආරම්භ ප්‍රත්‍යයයි. ඒ විදියට තමයි සිද්ධවෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - අවසරයි ස්වාමීන්වහන්ස කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භපච්චයෙන පච්චයො කියන එකේදී ප්‍රත්‍යය ධර්ම කියන එක හරියට මට පැහැදිලි උනේ නෑ. ප්‍රත්‍යය ධර්ම කියලා මෙතැනදී තිබෙනවා කුසල් සිත් 20 කියලා. කුසල් සිත් 21 ඇයි 20 කියලා අරගෙන තිබෙන්නේ කියලා පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරගන්න ඕන කම තිබෙන්නේ. ප්‍රත්‍යය ධර්ම කියන එකත් තව පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන්වහන්ස.

පිළිතුර - ඒකෙ අපිට තව ගොඩක් කියන්න තිබෙනවා. ඒක පිළිවෙලකට ගියානම් හොඳයි කියලයි මගේ අදහස. රහත් සිත් අතහැරලා තමයි ඔතැන කපා කරන්නේ. ඊළඟට ආරම්භ ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා කියන එක ඇත්ත වශයෙන්ම අරමුණක තිබෙන ඉතාමත්ම පුදුම විදියේ ගුණ ස්වභාවයක්. ඒක මම හිතන්නේ එක වතාවක් නොවෙයි සිය වතාවක් පන්සිය වතාවක් විතර කියන්න ඕනෑ කපා කරන්න ඕනෑ අහන්න ඕන වැඩක්. එතකොට තමයි මේ ධර්මය හොඳට තේරෙන්න.

දැන් බලන්න මේ කියන දේ. වර්තමාන අවස්ථාවේදී රූපාරම්භයක් මේ නාම ධර්මවල ස්පර්ශ වෙනවා කියන එකත් සාමාන්‍යයෙන් අහලා අහලා තේරුම් ගන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒකත් හරිම සියුම්. අපි නිතර කපා කරන ඕලාරික රූපයක් ගත්තත් ඒ බාහිර රූපයේ ඒ වර්ණයේ තිබෙනවා නේද හිතේ ගැවෙන ගතියක්. හිත පැත්තට හැරී යන ගතියක්. හිත පැත්තට නැමෙන ගතියක්. එහෙම ගතියක් ඒකෙ නැත්නම් මේ සිත කොහොමද ඒක අරමුණු කරන්නේ. හිතට පුළුවන් කම තිබෙන්නේ ඒ අරමුණ දැනගැනීමේ මාත්‍රය පමණයි. දැන් ගැනීම පමණයි කරන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ. එතකොට ස්පර්ශයට කරන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ මේ හිතයි රූපායතනයයි එකට කිට්ටු කරලා දීමක් පමණයි. එහෙම කිට්ටුකරලා දුන්නත් රූපමය ආරම්භයේ ඒ වර්ණයේ තිබෙනවා හිතේ අතිල්ලිලා ‘මේ හිතට දැනේවා මේ හිතට මාව තේරේවා’ කියලා කියන ගතියක්. මේ හිතට අරමුණු වෙන්න දැනෙන්න උපකාරවෙන අමුතු ගුණයක් අමුතු ශක්තියක් අමුතු ධර්මයක් තිබෙනවා මේක. ඕකම තිබෙනවා ශබ්ද අරමුණෙන් ගන්ධ අරමුණෙන් රස අරමුණෙන් ස්පර්ශ අරමුණෙන්. නමුත් ඊටත් වඩා සියුම්, යම්කිසි දෙයක් පහළ වෙලා මැරී අතීතයට ගියාට පස්සේ ඒ චිත්ත චෛතසික ධර්ම, සුක්ෂම රූප ධර්ම දැන ගන්න ගතිය අපේ හිතේ තිබෙනවා. ඒ දැන ගන්න ගතියට, බේරිලා පෙරිලා ඇවිල්ලා තැවරිලා ඒ දැන ගැනීමට උපකාරවෙන වෙන ගතියක් ගුණයක් ඒ අරමුණ අස්සේ හැංගිලා තිබෙනවා. ඒක අමුතුව සියුම් ධර්මයක්. ඔය ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා කියන්නේ ඒ අරමුණේ තිබෙන්නා වූ හැඟවිච්ච ඉතාමත්ම සුක්ෂම ඉතාමත්ම සියුම් වෙව්ව ධර්ම ස්වභාවයක්. ප්‍රත්‍ය ශක්තිය කියන එක තමයි කියන්නේ ආරම්භ ප්‍රත්‍යය හැටියට.

අනිත් එක තමයි ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම. ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ශක්තියක් ඒ ධර්මවල තිබෙන හින්දා තමයි මේ වෙලාවේදී තවත් විත්ත වෛතසික ධර්ම ටිකක් ප්‍රත්‍යය උප්පන්න වශයෙන් ඒ පැත්තට හරවා ගන්නේ. විත්ත වෛතසික ධර්ම වල තිබෙනවා අරමුණ පැත්තට නැගීයන හැරී යන දැන ගන්න පුළුවන් ගතියක් සහ ආරම්භණයේ තිබෙනවා නාම ධර්ම පැත්තට ඇවිල්ලා පෙනිලා මාව දැනගනීවා කියන්න වගේ ඉදිරිපත් වෙන ගතියක්. මෙන්න මේ වගේ ධර්මතා දෙකක් දෙපැත්තේ තිබෙනවා. අද මේ කථා කරන්නේ ආන්න ඒ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය සහ ප්‍රත්‍යය උප්පන්න ධර්ම වලදී කුසල පැත්තට අයිති කොටස. ඔය වගේ ගුණ ස්වභාවයක්මේවායේ තිබෙනවා.

අනිත් එක තමයි අපි හදිස්සි වෙන්න හොඳ නෑ පොත ඉවරකරන්න ඕන කියලා. ඇත්ත වශයෙන් පොත ඉවර කරන්න පුළුවන් සතියෙන් දෙකෙන් හෝ මාසයකින්. හැබැයි වැඩක් නෑ. වැඩක් නෑ කියලා කියන්නේ වැටහී හිය තේරුම් ගිය යමක් අපිට නැති වී යනවා. භාවනා කිරීමත් සජ්ඣායනා කිරීමත් මෙනෙහි කිරීමත් බණ ඇසීමත් අපිට ධර්මය අවබෝධ කිරීමට හේතුවෙන දේවල් කියලා කියලා තිබෙනවා. සමහර වෙලාවට අපි කථාකරගෙන යනකොට හේතු ප්‍රත්‍යයයෙන් බැරි වෙච්ච එක ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය ගැන කථා කරනකොට මේ ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය හරහා කෙනෙකුගේ හිතට නිර්වාණය ස්පර්ශ වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් ආසේවන ප්‍රත්‍යය කථා කිරීමේදී කෙනෙකුගේ හිතට නිර්වාණය ස්පර්ශ වෙන්න පුළුවන්. එහෙම නැති උනත් විදර්ශනාවේ උපරිමයට යන්න පුළුවන්. ඊළඟට ගුණ ශක්ති ටික හොඳට තේරුම් ගන්න අවස්ථාවකට පත්වෙන්න පුළුවන්.

ඉතින් ඒක නිසා මේක තව ගැඹුරට නිතර නිතර හිත හිතා මෙනෙහි කරන්නේ මේවායේ ලක්ෂණ ඒවගේ තිබෙන සැඟවිච්ච ගති සැඟවිච්ච ගුණ පෙරලා ගන්නවා වගේ. ඒක තුඩාල කරන්නේ නැතුව මතුකරලා ගන්නවා වගේ. ඇත්තටම සමහරවෙලාවට හිතෙනවා ආරම්භණය අපි තේරුම් ගන්න යන්නේ රෝස මලක් වගේ කියලා. ඒ කියන්නේ මලක් තලන්නේ නැතුව පෙළන්නේ නැතුව ඒකට භානියක් කරන්නේ නැතුව හෙමිහිට රෝස මලක තිබෙන හරි සිනුදු ගතිය දැන ගැනීම වගේ මේ ආරම්භණයක තිබෙන ආරම්භණ ශක්ති විශේෂය. ඒවගේ අතිශය සුක්ෂම ගුණ ස්වභාවයක් කියලා හිතෙනවා මේක කියාදීමේදී සහ මේක ක්‍රියාත්මක වෙලා අරමුණුවීමට ඒමේදී. ඒක නිසා ඔය විදියට හිතන එකත් හොඳයි කියලා හිතනවා.

Bruno මහත්මයා - ස්වාමීන්වහන්ස ඒක තේරුම් ගියා හොඳටම. අද ආරම්භණ ප්‍රත්‍යය කරනවා කියපු නිසා මම ස්වාමීන්වහන්සේ දේශනා කළ පරණ දේශනාත් ඇහුවා. ඒකෙ ප්‍රශ්නයක් වෙලා තිබුණේ අරහත් මාර්ගය ගත්තේ නැත්තේ කියන එක. ඊට පස්සේ මට තේරුණේ අරහත් මාර්ගය මෙනෙහි කරන්න සිතක් සාමාන්‍ය සේක පුද්ගලයන්ට ඇතිවෙන්න විදියකුත් නෑ, පෘතක්ෂන පුද්ගලයන්ට ඇතිවෙන්න විදියකුත් නෑ, රහතන්වහන්සේ කෙනෙකුට පමණයි ඇතිවෙන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් තිබෙන්නේ කියලා. රහතන්වහන්සේගේ සිත් ක්‍රියා සිත් නිසා මේ කොටසට වැටුනේ නෑ කියලා හිතුවා. ඒවගේම කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස ආරම්භණපච්චයෙන පච්චයො කියන්නේ ධ්‍යාන සිත් වගේ අපිට ඇති නොවුන දේවල් ආරම්භණ ප්‍රත්‍යයයෙන් අපිට ප්‍රත්‍යය වෙන්න විදියක් නෑ කියලා හිතනා. මම මේ තේරුම් ගත්ත විදිය හරිද දන්නේ නෑ ස්වාමීන්වහන්ස.

ස්වාමීන්වහන්සේ - බොහොම හොඳයි මහත්තයා. අපි ඉස්සරහදි ඔය ගැන හොඳ ලස්සනට අපේ පිරිසට මතක් කරනවා. බොහොම හොඳයි මහත්තයා හිතන තාලේ. ඇත්ත වශයෙන්ම ඒක ක්‍රියා හිතක් තමයි. ලෝකෝත්තර කුසල් සිත් 4 ක් තිබෙනවා. ඒවා කුසල් සිත් කියලා නම් කළාට ඇත්ත වශයෙන්ම එතැනින් පස්සේ ක්‍රියා සිත් වලට පරිවර්තනය වෙනවා. නමුත් සෝවාන් සකාදාගාමී ආනගාමී කියන ඒ ආර්යත්වහන්සේලාගේ තිබෙන්නා වූ සිත් පසුව නිවන් අරමුණු කරලා ඵල සිත්වලින් බැහැර වෙව්ව ගමන් ඒ සිත් සියල්ලක්ම නැවත කුසල් සිත් බවට පත්වෙනවා. නමුත් රහතන්වහන්සේගේ මාර්ග සිත් පහළ වෙලා ඵල සිත්වලින් බැහැර උනාට පස්සේ ඔක්කොම ක්‍රියා සිත් බවට පත්වෙනවා. ඒකත් මම ඉස්සරහදි කියන්නම් මහත්තයා. තෙරුවන් සරණයි!

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස ඔබ වහන්සේ කිව්වනේ සිල් ගත්ත දවසට ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කිරීමේදී ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩෙනවා කියලා. දැන් අපි අටසිල් සමාදන් උනහම සීලය ප්‍රත්‍යය වේක්ෂා කරනවා අඛණ්ඩ අච්ඡිද්‍ර අසබල අකම්මාස භුජ්ස්ස විඤ්ඤුප්පසත්ථ එහෙම කියලා. එහෙම වැඩිමෙතුන් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු වීමට උදව්වක් වෙනවද ස්වාමීන්වහන්ස?

පිළිතුර - වෙනවා, ඒක මෙහෙමයි තිබෙන්නේ. සීලයේ තිබෙන්නා වූ ගුණ ස්වභාවයක් තිබෙනවා. ඒ ගුණ ස්වභාවය තමයි ඔය මෙනෙහි කරන්නේ. අඛණ්ඩ අච්ඡිද්‍ර අසබල අකම්මාස භුජ්ස්ස විඤ්ඤුප්පසත්ථ ආදී වශයෙන් සීලයේ තිබෙන්නාවූ අමුතු ගුණ ස්වභාවයක් මෙනෙහි කරන්නේ. හැබැයි මෙතැනදී කරන්නේ සීලයක් සමාදන් වෙලා සමාදන් උනා වූ ඒ සීලයට යොදපු ‘හිත’ ඒ කියන්නේ ‘මම මේ විදියට සිල් සමාදන් උනා දවස ගත කළා කියලා’ මෙනෙහි කරගෙන යනකොට අපේ හිතේ ඒ කළ වැඩේ පිළිබඳව හිත හිතා හිත හිතා ඉන්න කොට සිතට දැනෙනවා පුදුම විදියේ සන්තෝසයක්. සමහරුන්ට කඳුළු එනවා. සමහරුන්ට තමන් කරපු ඒ පිංකම නිසා තව පොඩ්ඩකින් ගිහිල්ලා දිව්‍යලෝකයේ වාඩි වෙනවා වගේ හැඟීමක් ඇතිවෙනවා. සමහර වෙලාවට ඇතිවෙනවා ලෝකයේ අනිත් ඔක්කොම ටික අමතක වෙලා ටිකක් උඩින් අහසේ ඉන්නවා වගේ හැඟෙනවා. අන්න එහෙම ඇතිවෙන්නේ තමන් කලින් කරපු දේ පිළිබඳව ප්‍රසාදයෙන් සන්තෝසයෙන් සතුටින් මෙනෙහි කරනකොට. ඒවගේම තමයි කාය පස්සද්ධියත් චිත්ත පස්සද්ධියත් අර ප්‍රීතියත් එකක් මතුවෙලා එනවා. ඒ මතුවෙලා එනකොට අර තමන් ඒ කරපු දේ පිළිබඳව හොඳට හිත එකතැන් වෙලා කුසලය අරමුණු කරගෙන චිත්ත ඒකාග්‍රතාවයක් ඇතිවෙනවා. ඒ තමයි සමාධිය. ඒ සමාධියේ යම් කිසි කෙනෙක් ඔහොම හිත හිතා ඉන්නවා නම් තමන් සමාදන් වෙව්ව සීලය ගැන සතුටු වෙව්ව සතුටු වෙව්ව ප්‍රභාෂ්වර සිතකින් යුක්තව සිත සිතා ඉන්නකොට සමාධිය තර වෙනවා. සමාධිය තරවෙව් තරවෙව් සමාධිය වැඩෙනවා. සමාධිය මෝරනවා. ඒකට තමයි කියන්නේ සමාධිය වඩන සමාධිය මෝරවන භාවනාව කියලා. සමාධි ඉන්ද්‍රිය ධර්මය මෝරවනවා. විසාබාවට උනෙත් ඔන්න ඔය වගේ එකක්. එයා ඒකට කැමතියි. ඕක උපෝසථයේ කරන්නත් පුළුවන්. දානේ දීලා කරන්න පුළුවන්. වන්දනා කරලා කරන්න පුළුවන්. ඕනෑම සුවින්න කර්මයක් කරලා ඒ කියන්නේ හොඳ කර්මයක් කරපු ඕනෑම එහෙක කරන්න පුළුවන්. අඩු තරමේ මනුස්සයෙකුට උදව්වක් උපකාරයක් කරලා ‘අනේ මම මේ වගේ දෙයක් කළා

නේද’ කියලා නිස්කලංකව හිත හිතා මෙනෙහි කරන්න පුළුවන් නම් ඒකත් ඕකට ගැලපෙනවා. තෙරුවන් සරණයි!

ජයන්ත මහත්මයා - හොඳයි තෙරුවන් සරණයි මම හිතනවා ස්වාමීන්වහන්ස කාල වේලාව සලකලා අපිට අද දවසේ සාකච්ඡාව නිමාවට පත්කරන්න පුළුවන්. සවනට සිසිලස වෙනුවෙන් සියලුම කලායාණමිත්‍රයන් වෙනුවෙන් ඔබ වහන්සේට අප්‍රමාණ කෘතවේදීව පුණ්‍යානුමෝදනා කරනවා අපි වෙනුවෙන් මේ කරන ධර්ම දානය හේතුවෙන්. ස්වාමීන්වහන්ස ඔබ වහන්සේ ප්‍රාර්ථනා කරන බෝධියකින් උතුම් වූ නිර්වාණ ධාතුව ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ඔබ වහන්සේට ඉතාමත්ම ගෞරවයෙන් යොමුවෙනවා අද දවසේ සාකච්ඡාව නිමා කරන ලෙසට ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන්වහන්සේ - හොඳයි පින්වත් ධර්ම මණ්ඩලයේ ඉන්න සෑම දෙනාටම සැපයක් සැනසිල්ලක් වේවා! දහම් සැප හොයා හොයා යන ගමනක තවත් දවසක් සහ කාල වේලාවක් මේ ගෙවී යන්නේ. අපේ පින්වත් ලලිත මහත්තයා ඉදිරිපත් වෙලා ආරම්භ කරපු වැඩෙන් ගොඩක් ඵල ප්‍රයෝජන ගන්නවා. ඉතින් ඒ පින්වත් මහත්මයාට පවුලේ සෑම දෙනාටම අපි මේ විදින ධර්ම සැපය අනුමෝදන් වෙලා ඒ මහත්මයාට විරාත් කාලයක් නිදුක් නිරෝගී භාවය සැලසිලා සුවසේ ගුණ පුරාගෙන නිවන් ගමන යා ගන්න ලැබේවා. ඉතා ඉක්මනින් නිර්වාණ ධාතුව අවබෝධ වේවා කියලා මෙමතියෙන් අපි ආශීර්වාද කරනවා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ඒ වගේම මෙහෙයවීම් කටයුතු කරන අපේ පින්වත් ජයන්ත රත්නායක මහත්තයාටත් ප්‍රශ්න ඇසූ පින්වත් මහත්ම මහත්මීන් සෑම දෙනාටමත් අසාගෙන සිටින්නාවූ අනාගතයේ මේවා අහන්නා වූ සෑම දෙනාටමත් සැපයක් සැනසිල්ලක් වේවා! ඒවගේම මේ පින්වතුන් පුදුම විදියට භාරලා භාරලා දහම් මතුකරගන්න උත්සාහයක් මේ.

ආරම්භ ප්‍රත්‍යය කියලා කියන්නේ අමුතුව ගොඩක් කපා කළ යුතු දෙයක්. ඒක නිසා අදත් අපි කොටසක් කපා කලා සාකච්ඡා කලා. මෙනෙහි කලා. හිත යෙදුවා. අපි යම් කිසි දවසක ඕලාරික අරමුණු අයිත් කරලා ඒවා තේරුම් අරගෙන එහි අසාරත්වය නිස්සාරත්වය තේරුම් අරගෙන කවදාහරි දවසක අපිට ස්පර්ශ කළයුතු සුක්ෂම වෙච්ච සැප දායක ආරම්භයක් තිබෙනවා, ඒ තමයි නිර්වාණ ආරම්භය. ඒ නිර්වාණ ආරම්භය ස්පර්ශ කරගෙන ඒක සම්පූර්ණ වෙච්ච දාට අපි පුදුම සැනසිල්ලකට පත්වෙනවා. ඒ අවස්ථාව දක්වාම ඉතාමත් හොඳින් ධර්මයෙන් සැනසෙමින් යා ගන්න ලැබේවා! ඒවාගේම අදත් අපි සාකච්ඡා කලා, මේ කුසල් මේ පින් සෑම දෙනාටම මේ උතුම් නිර්වාණ ධාතුව ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීම පිණිස අවබෝධ කරගැනීම පිණිස නිවන ප්‍රඥාවෙන් සපර්ශ කිරීම පිණිස හේතු වාසනා වේවා! කියලා මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සෑමදෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

සීලවන්තං ගුණවන්තං - පුඤ්ඤකම්බෙන්තං අනුත්තරං
දුල්ලබ්බෙන මයා ලද්ධං - පස්සිතුං වන්දිතුං වරං
සාරිපුත්තාදි ථේරානං - ආගතං පටිපටියා
සද්ධා සීලං දයා වාසං - බුද්ධ පුත්තං නමා මහං

ඉහත සඳහන් ධර්ම දේශනාව
අති පුජ්‍ය හන්තේ ජිනාලංකාර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් දේශිතයි